

כ"ב/סיון/תשע"ו

28/06/2016

לכבוד:
מנהלי מחוזות
מפקחי המחוזות
מחמ"דים
מפקחים כוללים
מנהלי אגפי / מחלקות חינוך ברשויות המקומיות
מנהלי בתיה"ס העל יסודיים
מרכזי מקצוע אזרחות בבתיה"ס
מורות ומורים לאזרחות

הנדון: חוזר מפמ"ר באזרחות תשע"ו

שלום רב,

חוזר זה מפרט ומאחד את כלל ההנחיות הקיימות והעדכונים לשנה זו אשר פורסמו במהלך החודשים האחרונים ונמצאים באתר מפמ"ר.

לרשותכם [צוות מדריכים](#) רחב היקף, ומגוון הנותן מענה מקצועי בסוגיות שונות ברמה הבית ספרית וברמה המחוזית בכל רחבי הארץ. כל מורה מתבקש/ת להכיר את מדריך/ מדריכת בית הספר ולעמוד עמו/עמה בקשר.

חוזרי המפמ"ר אינם נשלחים בדואר אלא מתפרסמים [באתר המזכירות הפדגוגית](#), ובאתר [מפמ"ר](#) [אזרחות](#) אשר מתעדכן תדיר.

אנו מאחלים לכולכם ברכה והצלחה בעבודתכם,

יעל גוראון

מפמ"ר אזרחות

בלהה גליקסברג

מפמ"ר היסטוריה ומפ"א אזרחות בחמ"ד

מוניר עטאר	ווליד חוש וחיתאם אשקר	סאמי אבו באדר
מוביל מגזר דרוזי	מובילי מגזר ערבי	מוביל מגזר בדואי

תוכן העניינים בחוזר זה:

1. תכניות הלימודים

- א. הוראת אזרחות בחטיבות ביניים -עמ' 3-4
- ב. הוראת אזרחות בחטיבה העליונה
- תוכנית הלימודים לתלמידים המתחילים את לימודיהם בכיתה י' החל משנה"ל תשע"ה- עמ' 5-6
- ג. השכלה כללית- עמ' 7
- ד. חקר והערכה חלופית- עמ' 7
- ה. הרחבה/ הגבר 5 יח"ל- עמ' 8-9

2. הנחיות לבחינת הבגרות

- א. נושאים מחייבים- כלי עזר- לתלמידים אינטרניים ואקסטרניים- עמ' 10
- ב. כלי למורה מחוון מושגי יסוד- עמ' 10
- ג. משך הבחינה - עמ' 12
- ד. מבנה הבחינה החיצונית 80% לנבחנים אינטרניים ואקסטרניים- עמ' 12
- ה. הנחיות למבחן מותאם - עמ' 13
- ו. עולים חדשים- עמ' 14
- ז. מבחן מותאם לעולים חדשים- עמ' 14
- ח. בוחנים בע"פ - עמ' 15
- ט. הרשמה למאגר מומחים - 16

העתיקים:

- גב' דליה פניג, מ"מ יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי
- גב' אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח המזכירות הפדגוגית
- גב' דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך עי"ס
- ד"ר משה דקלו, מנהל אגף הבחינות
- ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מינהל החמ"ד
- מר עבדאללה חטיב, מנהל אגף החינוך לערבים
- גב' איה חיראדין, ממונה על החינוך הדרוזי
- ד"ר מוחמד אלהיב, ממונה על החינוך הבדואי

נושא מס' 1- תוכנית הלימודים

א. הוראת אזרחות בחטיבת הביניים

תכנית הלימודים באזרחות היא תכנית משותפת למערכת החינוך על מגזריה : הממלכתי, הממלכתי דתי, הערבי והדרוזי. התכנית מבוססת על הדגשת המשותף לכל מרכיבי החברה הישראלית ועל ההכרה בייחודן של הקבוצות החברתיות השונות. במסגרת הלמידה המשמעותית **תכנית הלימודים המותאמת לחט"ב** מכילה שני מרכיבים ; נושאי ליבה ויחידות העמקה.

ההמלצה המרכזית היא ליצור בכיתה ט' **למידה מבוססת התנסות**, כזו שתהיה רלוונטית לחיי התלמידים, אקטואלית, מחזקת מעורבות, ומקנה כלים להתבוננות ופעולה במדינה ובחברה.

המלצת הפיקוח היא להקדיש לנושאי ליבה - 42 שעות הוראה ולנושאי הרחבה והעמקה - 18 שעות.

חובת הוראה :

החל משנת תשס"ט מחויבים **כל תלמידי כיתות ט' ללמוד אזרחות בהיקף של שעתיים שבועיות** (לימודי חובה, כפי שפורסם בחוזר המנכ"ל תשס"ט/8 (א) סעיף 36-3.1 : תכנית היסוד (הליבה) לחטיבות הביניים בחינוך העל-יסודי.

החל משנת הלימודים תשע"ה הוחלט לקיים למידה משמעותית בכל מקצוע ולהרחיב את השימוש בחלופות בלמידה והערכה. על כן, חלה השנה **חובה** על כל בתי הספר **ללמד בכיתה ט' יחידת העמקה ולקיים הערכה חלופית במקום מבחן מפמ"ר שהונהג בעבר**. אין צורך להירשם מראש ליחידת העמקה שבית הספר בחר. לקראת סוף שנת הלימודים ייערך **מדגם** בין כל בתי הספר. בבתי הספר שיעלו במדגם יתבקשו המורים לשלוח לפיקוח להוראת האזרחות תיעוד של- 2

דוגמאות להערכה החלופית/ תוצרים שהתקיימו בבית הספר. הודעות לבתי הספר שיעלו במדגם ישלחו בחודש מאי בליווי הנחיות נוספות.

בחירת הנושאים של יחידת ההעמקה היא על פי שיקולי הדעת של המורים ובהתאם להרכב ההטרוגני של תלמידי חטיבת הביניים ובהתאמה למאפייני בית הספר.

בחירת הנושאים נעשית באחד משני מסלולים:

1. בחירה באחת [מיחידות ההעמקה](#) המוצעות על ידי הפיקוח.
2. פיתוח יחידת העמקה בית ספרית, בהתאם לנושאים ולהוראות המופיעים בתוכנית הלימודים המותאמת לחט"ב ובתיאום עם המדריכה/ המדריך הבית ספרי.

ספרי הלימוד המאושרים בחט"ב:

1. אזרחות במדינת ישראל – דוד שחר
2. ערכים ואזרחים- מכון ון- ליר
3. מסע אל הדמוקרטיה הישראלית – ת"ל
4. ישראל דמוקרטית – אבינועם גרנות.

מורה המלמד על פי אחד משני הספרים האחרונים ברשימה, מחויב להשלים את החסר מתוך [מסמך העדכונים](#) ובו עדכונים, הבהרות ותיקונים נדרשים לספרים אלו.

ב. הוראת אזרחות בחטיבה העליונה

תוכנית הלימודים לתלמידים המתחילים את לימודיהם בכיתה י' החל משנה"ל תשע"ה

החל משנת תשע"ה [תכנית הלימודים המותאמת](#) כוללת שני מרכיבים להערכה:

1. נושאי ליבה ואשכולות בחירה [להיבחנות חיצונית](#).
2. נושאים (צבועים בירוק) להרחבה והעמקה הנעשית על פי שיקולי הדעת של המורים ובהתאם למאפייני בית הספר.

ספרי הלימוד המאושרים לחטיבה עליונה:

1. ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית/ דר' דוד שחר, הוצאת כנרת, זמורה-ביתן.
2. להיות אזרחים בישראל¹/ חנה אדן, ורדה אשכנזי, בלהה אלפרסון, הוצאת מעלות. ההוראה באמצעות [ספר הלימוד](#) "להיות אזרחים בישראל" תעשה תוך שילוב של חלק מחומרי הלימוד המעודכנים כפי שפורסמו באתר המפמ"ר [ובחוברת](#) מהדורת ניסוי תשע"ג 2012, בהוצאת מעלות. (הודעה על החלפת הספר הקיים בספר החדש תצא בנפרד בהמשך שנה זו).
3. משטר ופוליטיקה בישראל – יסודות האזרחות/ אברהם דיסקין, הוצאת מגי.

לתשומת לבכם- אם יש תכנים מחייבים לבחינה החיצונית אשר אינם מופיעים או אינם מעודכנים בספר הלימוד בו הנכם משתמשים, יש להשלימם מתוך פרסומי הפיקוח הנמצאים באתר מפמ"ר ולהביאם לידיעת התלמידים.

¹ אין שינוי מן השנה שעברה

הערכה חלופית בית ספרית- מטלת ביצוע:

ההערכה הבית ספרית באזרחות היא מטלת הביצוע. ניתן לבנות מטלת ביצוע על כל אחד

מהנושאים בתוכנית הלימודים. על מנת לאפשר בחירה רחבה, מוצעות לבתי הספר מגוון

אפשרויות ליצירת מטלת ביצוע ולכל אחת מחוון משלה.

נוסף להיכרותכם מחוון מוניטור מקומי שנמצא כעת בשלב של פיילוט. מורים המובילים מטלת

ביצוע מסוג זה בשנת תשע"ו מלווים ע"י המדריכה עפרה כדורי.

לשימושכם דף עבודה מעודכן ליומן למידה (מס' 9) המיועד למטלת הביצוע ומתאים לכל סוגי

המטלות ובו הצעה לשאלות רפלקטיביות בהתאם לתוכנית המערכתית לחינוך ערכי.

מטלת הביצוע מבוססת על יסודות המקצוע ולכן ניתן להוביל תלמידים לכתיבת מטלת ביצוע החל

מאמצע השנה הראשונה להוראת אזרחות לבגרות.

משקלה של מטלת הביצוע באזרחות הוא 20% ומשקל ההערכה החיצונית 80%.

כמדי שנה, מטלות הביצוע צריכות להיות בדוקות ומוכנות לבקרה עד ערב יום העצמאות. מועד

זה חל השנה בתאריך: **יום רביעי ג' אייר 11 במאי 2016.**

לתשומת לבכם:

השנה תיערך הבקרה בבתי הספר באחד משני מועדים.

מועד ראשון: 24/5/16 ט"ז באייר

מועד שני: 31/5/16 כ"ג באייר

עד יום א' 1/5/2016 כ"ג בניסן תשע"ו תשלח הודעה מאגף בחינות על בקרה. ההודעה תישלח

לבית הספר בדואר. במקביל ישלח מטעם הפיקוח טופס מקוון למנהל בית הספר ובו הודעה על

בקרה ואפשרות לבחירת המועד המתאים לבית הספר, ההודעה תגובה בשיחה טלפונית של

המדריך הבית ספרי לרכז המקצוע.

בתי הספר מחויבים להעביר את כל הנדרש לבקרה עד ליום א' ה-15/5/16 ז' באייר תשע"ו.

מומלץ לקרוא באתר מפמ"ר פירוט וריענון הנחיות לכתיבת מטלת ביצוע ובקרה.

ג. השכלה כללית

על-פי מדיניות משרד החינוך החל משנה"ל תשע"ה חלה בחטיבה העליונה חובת למידת מקצועות להשכלה כללית- חובה אשר תהווה מעתה ואילך תנאי לזכאות לתעודת בגרות.

אנו מציעים השנה באזרחות יחידה להשכלה כללית בנושא: אתגר הרווחה- מדיניות חברתית

כלכלית בישראל.

יחידות נוספות נמצאות בפיתוח ויפורסמו בקרוב.

מורים וצוותי מורים המעוניינים לשתף ביחידות השכלה כללית שפותחו במהלך השנה הזו בבתי הספר, בהתאם להנחיות המשרד, מוזמנים לשלוח את היחידות לחגית עגור-הלוי hagitab@gmail.com ואנו נבדוק את התאמתם לפרסום במלואם או בחלקם עבור כלל מורי האזרחות.

ד. תכניות הממירות היבחנות בהיקף של 2 יח"ל - חקר וחלוצי הערכה

במקצוע האזרחות קיימות שתי מסגרות מרכזיות המאפשרות תהליכי הוראה-למידה-הערכה שיכולות להמיר את תכנית הלימודים באזרחות בהיקף של 2 יח"ל. שתי המסגרות מבוססות על תכנית הלימודים (תכנים ומיומנויות), אך מאפשרות דגשים נוספים ודרכי היבחנות חילופיים.

1. תכנית החקר- תמ"ר – במסגרת תכנית זו מושם דגש על הקניית מיומנויות חקר .

במסגרת התכנית רוכשים התלמידים מיומנויות חקר בסיסיות וכותבים עבודת חקר בהיקף של 1 יח"ל, שמוערכת גם ע"י בוחן חיצוני. בנוסף הם נבחנים בבחינה בית-ספרית באישור מפמ"ר בהיקף של 1 יח"ל.

בתכנית משתתפים כשלושים בתי"ס. ניתן להכיר את תוכנית החקר באתר.

השתתפות בתכנית טעונה אישור מראש של הפיקוח על לימודי האזרחות ומחייבת הדרכה צמודה והשתתפות בהשתלמות ייעודית לחקר באזרחות.

צוות מדריכי תוכנית החקר :

רוחמה וילשטיין – מדריכה להערכה חלופית באזרחות 0523319812 Wilstein.hr@gmail.com

רוחי בוארדי – מדריך לתכנית החקר במגזר הערבי 0526206732 rouhi_ba@yahoo.com

שאדי הייב – מדריך לתכנית החקר במגזר הערבי 0502712304 shadi2@walla.com

תמיר לוי-סבג - מדריך לתכנית החקר במגזר היהודי 0504551477 levyt10@walla.com

2. חלוצי הערכה – כדי לקדם למידה משמעותית בבתי"ס, בתי"ס יכולים להציע תכנית לימודים

חלופית בהיקף של 2 יח"ל ובמקביל להציע הערכה חלופית מתאימה.

התכנית מבססת על תכנית הלימודים, עם דגשים על מיומנויות למידה ואסטרטגיות הוראה ייחודיים לביה"ס ומותאמים לתלמידים.

הקבלה לתכנית טעונה אישור של ועדת היגוי, ע"פ קריטריונים שנקבעו לכלל מקצועות הלימוד ומותנית באישור הפיקוח. ניתן להכיר את תוכנית חלוצי הערכה באתר המינהל הפדגוגי.

המדריכה האחראית להערכה חלופית: רוחמה וילשטיין 0523319812 wilstein.hr@gmail.com

ה. הרחבה/ הגבר 5 יח"ל באזרחות

מזה מספר שנים קיימת אפשרות ללימודי אזרחות בהיקף 5 יחידות לימוד. מגמת אזרחות תורמת להנהגה ערכית של בני הנוער ולחינוך אזרחי. תכני ההוראה מטפחים חשיבה ביקורתית, אחריות ציבורית ורגישות חברתית. תלמידי המגמות משתתפים גם בפעילויות ייחודיות.

מבנה הלימודים במגמה כולל:

2 יחידות חובה (כמו לכלל התלמידים), 2 יחידות עיוניות, ב-2 מבין 3 הנושאים הבאים: דת, חברה ומדינה בישראל; מדיניות כלכלית חברתית בישראל; הערבים והדרוזים בישראל. כל בית ספר בוחר אילו 2 מבין 3 הנושאים ללמד. יחידה נוספת של מיזם (עבודת חקר מעשית, מטלת ביצוע מורחבת): העבודה מתבצעת בקבוצות ויכולה לעסוק בכל אחד מהנושאים הנלמדים במסגרת יחידות החובה.

בשנה"ל תשע"ה נפתחה לראשונה כיתה וירטואלית ללימודי יחידות ההגבר באזרחות. הכיתה מופעלת בתיכון הווירטואלי של משרד החינוך ומט"ח. הלימודים בכיתה מתקיימים בלמידה סינכרונית וא-סינכרונית שבועית, וכן במספר מפגשים פנים-אל-פנים במהלך השנה. פרטים אודות הרשמה לתלמידי כיתה י"א לשנת הלימודים תשע"ו יתפרסמו באתר המפמ"ר. תאריכי בחינות הבגרות לשנה זו:

הערבים והדרוזים בישראל - שאלון 34115 - 3/5/16, כ"ד באדר ב', בשעה 12:30.

מדיניות חברתית וכלכלית בישראל – שאלון 34106 - 3/5/16, כ"ד באדר ב', בשעה 9:00.

דת, חברה ומדינה - שאלון 34105 - 6/6/16, כ"ט באייר, (ביום הבגרות של 2 יחל) בשעה 9:00.

המורים המלמדים במגמות האזרחות עוברים השתלמות בנושא זה במשך השנה. המעוניינים להצטרף לתוכנית בשנה הבאה מוזמנים לפנות למדריכה הארצית המרכזת נושא זה: צאלה שחם, tseela74@gmail.com.

נושא מס' 2 - בחינות הבגרות קיץ תשע"ו- חורף תשע"ז

א. מסמך נושאים מחייבים- כלי עזר- לתלמידים אינטרניים ואקסטרניים

נושאי הלימוד המחייבים להיבחנות בקיץ תשע"ו- חורף תשע"ז מפורטים [בכלי העזר](#) באתר מפמ"ר.

[ההנחיות לנבחנים אקסטרניים](#) : נושאי לימוד ודרכי היבחנות 20% ברפורמה באתר מפמ"ר.

הנחיות לגבי שינוי סמלי שאלונים במסגרת הרפורמה נמצאות [באתר אגף בחינות](#).

לתשומת לבכם:

1. לגבי נושא ההצדקות למדינת הלאום הדמוקרטית- בעבר נהגנו הבחנה בין הצדקות דמוקרטיות והצדקות ליברליות. אין צורך בהבחנה זו וכלל ההצדקות הן דמוקרטיות. מתוכן נדרש ללמד שלוש הצדקות לבחירתכם.

בשל הצורך בהטמעה- בבחינת קיץ תשע"ו **לא יעשה שימוש במאמרים להוראת האשכולות**. במועד קיץ תשע"ו הוראת האשכולות המופיעים בכלי העזר תסתמך על חומרי הלימוד הקיימים בספרי הלימוד ועל עדכונים שפורסמו באתר מפמ"ר בשנת תשע"ה [במדריכים למורה](#).

ב. מחוון מושגי יסוד- כלי עזר למורה

מחוון מושגים זה נועד למורה. מטרתו למקד, בצורה בהירה, את הנדרש להגדרה בסיסית של מושגי היסוד בבחינת הבגרות, ולאפשר לכל אחד ואחת ממורי האזרחות- המלמדים על פי ספרי הלימוד השונים המאושרים להוראה – לדבר בשפה משותפת. מחוון המושגים מתייחס בבחינה **למשימות זיהוי המושגים והצגתם בלבד** והוא נועד לקדם שקיפות ובהירות, ולוודא שכל רכיבי ההגדרה המחייבים מוכרים לכלל המורים. בתוך כל רכיב מופיע לוכסן (/) **אשר משמעותו שינוי נוסח אפשרי**- ניתן להשתמש במילים נרדפות נוספות, בלשונו של התלמיד, כך שיתאימו להגדרה וישקפו את הבנת המושג. **הכוונה היא להביא את**

התלמידים להכרת המושגים ולהבנייתם דרך תהליך למידה ובהקשר המתאים לתהליך הלימוד

הכיתתי.

ככלל תהליכי הוראה-למידה-הערכה באזרחות מתבססים על עקרונות תכנית הלימודים ומטרותיה (תשס"ב 2002 ועדכון תשע"א 2011). תוכנית הלימודים קובעת את הכרת מושגי היסוד כאחת המטרות וזאת בתוך מטרות רבות אחרות, ביניהן: הבנה ויישום של מושגי היסוד בהקשרים שונים, הבנת מורכבותה של המערכת הפוליטית והחברתית בישראל, יכולת ניתוח מקורות ועיבוד מידע (זיהוי, מיון, השוואה, ניתוח, מציאת קשרים), יכולת הבחנה בין עובדות ודעות, נקיטת עמדות בנושאים שונים וניסוחן בתוך דיון, ועוד. בכל מקרה, הבנה ויכולת יישום של מושג אזרחי מתרחשת רק במפגש עם מציאות החיים, בתוך הקשר ועל ידי דוגמאות.

שילוב מיומנויות נוספות בבחינת הבגרות בא לידי ביטוי למשל: בשאלות המציגות אירוע אקטואלי או מאמר טיעוני שלא נלמד מראש. לשם כך נדרשות מן התלמיד מיומנויות של הבנה, איתור מידע, הבחנה בין עובדות לדעות, ניתוח האירוע והצגתו בצורת תשובה במבנה אחר (זיהוי, הצגת מושג, ביסוס וקישור).

אנו ערים לכך שהטמעת המחווה נעשית בשנה זו בכל כיתה באופן אחר, ובהדרגה וזאת כאשר מקצוע האזרחות נלמד על פני שנתיים ולא ניתן בכל כיתה להחיל מיד את השינוי במלואו. כמו כן הועלו עדכונים למחווה במהלך השנה, הדבר יילקח בחשבון, במקומות המתאימים, בהערכת בחינת הקיץ.

לתשומת לבכם:

1. נותרו נושאים ספורים במחווה המושגים אשר לגביהם יש צורך בדיון נוסף. דיון זה יתקיים בוועדת המקצוע. העדכונים שיתקבלו יפורסמו מראש למורים ובכל מקרה לא יחולו במועד קיץ תשע"ו- ובמועד חורף תשע"ז.

2. בנושא שלטון החוק: בבחינת הבגרות קיץ תשע"ו התלמידים לא יתבקשו לזהות סוגי עבריינות. עם זאת עשויים להופיע בבחינה הנושאים: סירוב מטעמי מצפון ואידיאולוגיה, אלימות פוליטית ופקודה בלתי חוקית בעליל.
3. בנושא **תיאור הקבוצות השונות** (ערבים, נוצרים, דרוזים) יתקבלו- עד לעדכון חלק זה- תשובות נוספות אפשריות בהתאם לספרי הלימוד השונים.
4. **לאומיות פוליטית**- הורדו סוגרים שהופיעו בטעות בעבר.
5. יוחד מושג ל-**תפקידי הממשלה: קביעת מדיניות ויישומה**. אין בתוספת זו שינוי נושאים מחייבים להיבחנות, אלא יצירת אפשרות למגוון שאלות רחב יותר בנושא זה.
6. במושג **הכרעת הרוב** נוסף רכיב בדבר שמירה על זכויות המיעוט.
7. בעקבות הערות מוצדקות שקיבלנו דייקנו במושג **ביקורת שיפוטית**.
8. מומלץ להכיר את **מסמכי השאלות והתשובות** שפורסמו בעקבות שאלות מורים לגבי המחווה. התשובות שניתנו- הוטמעו במחווה המעודכן שבאתר מפמ"ר.

ג. משך הבחינה

לתשומת לבכם: אורך הבחינה באזרחות יהיה שעתיים וחצי.

ד. מבנה הבחינה החיצונית 80% (השאלון זהה לתלמידים אינטרניים ואקסטרניים)

- ✓ המורה מחויב/ת בהוראת אשכול אחד, לבחירתה/ לבחירתו או לבחירת הצוות המקצועי בבית הספר (אין חובת הוראה של אשכול מסוים על פי מגזר, כפי שהיה עד כה).
- ✓ אשכולות הבחירה יבואו לידי ביטוי בחלק שאלות הידע המורכבות בבחינה (5 שאלות ידע מורכב- אחת לכל אשכול). כל תלמיד/ה יבחר/תבחר שאלה אחת מתוך חמשת השאלות. שאלות אלו, הנוגעות לאשכולות, יהיו שאלות ידע אינטגרטיביות המקשרות בין נושאי האשכול ובין נושאים שונים מתוכנית הלימודים. בכך יודגשו ההקשרים השונים שדרכם אפשר להבין את נושאי האשכול.

✓ כאמור, אין חובה ללמד יותר מאשכול אחד אולם מורים אשר יבחרו להעמיק ביותר מאשכול אחד- יגדילו את אפשרות הבחירה של תלמידיהם.

✓ בפרק ד' תופענה שתי שאלות עמדה. במועד זה אין חובה לענות על שאלת העמדה.

הפרקים בבחינה:

פרק ראשון: - שאלות אירוע (על התלמיד לבחור אחת מתוך שתיים).

פרק שני: - שאלות ידע פשוט (על התלמיד לבחור שלוש מתוך חמש שאלות).

- שאלות ידע מורכב- חמשת אשכולות בחירה (על התלמיד לבחור שאלה אחת מתוך חמש שאלות).

פרק שלישי: - קטע אנסין אחד (על התלמיד לבחור שתיים מתוך שלוש שאלות) בחלק זה יכולות להופיע שאלות על כל נושא מכלל החומר לבחינה.

פרק רביעי: - שאלות אירוע עם צד אחד ושאלות עמדה.

סה"כ על התלמיד להשיב על 9 שאלות מתוך 20 שאלות הבחינה, בהתאם להנחיות בכל פרק.

ניתן למצוא [דוגמא למבנה הבחינה](#) באתר מפמ"ר ובנספח 1 של חוזר זה.

בנספח 2 לחוזר זה מצורף מסמך ההמלצות וההנחיות לכתיבת תשובות מלאות בבחינה.

נושאי הלימוד ודרכי ההיבחנות לבחינה חיצונית 20% עבור תלמידים אקסטרניים מפורסמים [באתר מפמ"ר](#) ובאגף הבחינות.

ה. הנחיות למבחן מותאם 2 יח"ל באזרחות – לכל המגזרים:

על התלמיד לענות על שלושה פרקים מתוך ארבעת הפרקים של הבחינה.

- פרק א' ופרק ב' - חובה. לפי ההנחיות בשאלון הבגרות לכלל התלמידים.
- לבחירת התלמיד פרק ג' או פרק ד'. שתי שאלות מפרק אחד בלבד לפי ההנחיות בשאלון הבגרות לכלל התלמידים בפרק שנבחר (לא ניתן לענות על שאלה אחת מפרק ג' ושאלה אחת מפרק ד').

כלומר: התלמיד עונה על שבע (7) שאלות, משלושה פרקים א' + ב' + ג' או ד'.

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات
לכל שאלה 14 נקודות + 2 נקודות בונוס. חלוקת הניקוד : ניקוד שווה לכל השאלות.

14 נקודות לכל שאלה. $14 \times 7 = 98 + 2$ נקודות בונוס = 100.

חשוב לדעת:

אם תלמיד מוותר על הזכות למבחן מותאם חובה להוריד את המדבקה של "מבחן מותאם" ממחברתו של התלמיד, ולשלוח את המחברת כמחברת רגילה לכל דבר או להכניס את המחברת לחבילת מחברות רגילות.

ו. עולים חדשים:

ספר הלימוד: אזרחות – האתגר / ניסן נווה / הוצאת מט"ח
בשנת תשע"ו תלמידים שזכאים למבחן עולים חדשים, אינם צריכים לכתוב מטלת ביצוע, והם מחויבים רק למבחן בכתב.

לעומתם, תלמידים עולים חדשים שבחרים לגשת לתוכנית הרגילה חייבים להגיש מטלת ביצוע, וזכאים לקבל 10 נקודות בונוס **בבחינה בלבד**.

כתיבת העבודה (מטלת ביצוע) אינה מזכה את התלמיד בנקודות בונוס.

לעניין תוספת הניקוד בבחינה חל שינוי המופיע בחוזר מנכ"ל (החוזר אינו חל על תלמידי י"א-י"ב בשנה"ל התשע"ה, על תלמידי י"ב בהתשע"ו ועל תלמידים שקיבלו עד שנה"ל התשע"ד (כולל) סטטוס היבחנות של "עולה חדש" או "עולה ותיק").

ניתן למצוא באתר מפמ"ר את רשימת הנושאים המחייבים למועד קיץ תשע"ו לעולים החדשים

ז. הנחיות למבחן מותאם לעולים חדשים אינטרניים ואקסטרניים

במבחן הבגרות יש שני חלקים.

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

חלק א': על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך שלוש שאלות (כמו שאר התלמידים)
 אבל על התלמיד לענות רק על שני סעיפים בלבד מתוך שלושה סעיפים בכל שאלה.
 הניקוד לכל שאלה הוא: 16 נקודות לכל סעיף $\times$ שני סעיפים = 32 נקודות לשאלה.
 הניקוד לשאלות בחלק א' הוא: 32 נקודות $\times$ 2 שאלות = 64 נקודות.
 חלק ב': על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך חמש שאלות.
 הניקוד לכל שאלה הוא: 18 נקודות.
 הניקוד לשאלות בחלק ב' הוא: 18 נקודות $\times$ שתי שאלות = 36 נקודות.
 כלומר: התלמיד עונה סה"כ על ארבע שאלות
 חלק א': שתי שאלות, שני סעיפים (2*16) בכל שאלה $2*32 = 64$
 חלק ב': שתי שאלות, $2*18 = 36$
 חלק א' 64 נקודות + חלק ב' 36 נקודות = 100

ח. הנחיות לביצוע לבחינות בעל-פה לתלמידים בעלי לקויות למידה

תלמידים בעלי לקויות למידה, שוועדות ההתאמה אישרו להם להיבחן בעל-פה, ייבחנו על ידי מורי
 האזרחות בבית הספר. שיבוץ המורים יעשה בפיקוח ובאחריות מנהלי בתי הספר.
המלצת הפיקוח היא שמורה המעוניין לשמש כבוחן בע"פ באזרחות יעמוד בשני תנאים:
 - המורה הגישה לבחינות בגרות באזרחות לפחות 4 פעמים במרוצת 5 השנים האחרונות.
 - המורה בעלת אישור השתלמות שנתית מהמפמ"ר- לפחות משנה"ל התשע"ג.

ע"פ הנחיות אגף הבחינות, הבחינות בעל-פה יתבצעו באותה שיטה על בסיס שאלון הבחינה בכתב,
 ע"פ אותן שאלות שבשאלון ובהתאם לבחירה הנדרשת בשאלון החיצוני.
 מומלץ שהמורה הבוחן יבחן בע"פ לא יותר מחמישה תלמידים בשאלון.
 המורה הבוחן, אשר יבחן את התלמיד בבחינה בעל-פה **לא יהיה המורה המלמד** ואף הציון השנתי
 (המסכם) לא יהיה ידוע לבוחן בעת ביצוע הבחינה.

הנבחן יענה בכתב (בראשי פרקים) את התשובות לשאלות עליהן הוא בחר לענות. (הנחיות אלה אינן חלות על נבחן בעל לקות ראייה או לקות אחרת אשר אינו יכול לכתוב תשובות במחברת נבחנים).

המורה הבוחן יכתוב במחברת הבחינה את התשובות שענה הנבחן בע"פ. בהערכתו המורה הבוחן ישקלל את ציון הבחינה עפ"י התשובות שנכתבו ועל פי ההבהרות שנוספו בעת המבחן בע"פ. המחברות יישמרו בבית הספר.

הציונים ידווחו על גבי הטופס החדש המיועד לנבחנים בעלי לקויות למידה - **טופס 9544**.

בתום ביצוע הבחינה לכל הנבחנים על המורה הבוחן, להשלים את הפרטים האישיים בצדו השני של טופס הציונים - לצורך ביצוע תשלום על שרותי הבחינה שניתנו על ידו.

בתום הבחינה בית הספר יוסיף את הציון השנתי (המסכם) והטפסים יועברו לתחנת הקליטה ביחד עם כל מחברות הבחינה של המקצוע שהתבצע ביום בחינה זה.

ט. הרשמה למאגר מומחים לצורך בחינת תלמידים בעלי התאמות

על פי הנחיות אגף הבחינות, המורים הבוחנים בבית ספרם תלמידים בעלי התאמות היבחנות בעל פה בבחינות הבגרות, נדרשים להירשם במאגר המומחים של מרכז הבדיקות של משרד החינוך (המרב"ד). אנו מבקשים מכל המורים הבוחנים בע"פ ו/או המכינים למטלת ביצוע להיכנס [לאתר המרב"ד : אתר המומחים](#) ולעדכן שם את פרטיכם האישיים.

מרכז התמיכה של המרב"ד עומד לרשותכם בטלפון 03-5300804 בין השעות 08:00 – 18:00 בימים א-ה וכן ביום ששי בין השעות 08:00 – 13:00.

מורים שלא יעדכנו את פרטיהם עלולים שלא לקבל שכר על עבודתם.

במקרה של דחיה מנהלתית בדיקת אישור המורה תאריך מספר ימים עד לאישור הנדרש.

נספח 1

מבנה מבחן הבגרות באזרחות

א. משך הבחינה: שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה: בשאלון ארבעה פרקים.

פרק ראשון (14X1) 14 נקודות

פרק שני (13X1) + (9X3) 40 נקודות

פרק שלישי (12X2) 24 נקודות

פרק רביעי (11X2) 22 נקודות

סה"כ: 100 נקודות

על התלמיד לענות על סה"כ 9 שאלות מתוך 20 שאלות על פי המבנה הבא:

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2

1. אירוע בעל שני צדדים (שני סעיפים)

2. אירוע בעל שני צדדים (שני סעיפים)

פרק שני (40 נקודות):

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 7-3 (כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:

שלוש מהשאלות 7-3 (לכל שאלה 9 נקודות)

ואחת מהשאלות 8-12 (לשאלה – 13 נקודות).

3. שאלת ידע פשוטה.

4. שאלת ידע פשוטה.

5. שאלת ידע פשוטה.

6. שאלת ידע פשוטה.

7. שאלת ידע פשוטה.

ענה על אחת מהשאלות 8 – 12 (בהתאם לאחד האשכולות שלמדת)

אשכול א': אשכול העולם היהודי

8. שאלת ידע מורכבת מאשכול העם היהודי

אשכול ב': אשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל

9. שאלת ידע מורכבת מאשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל

אשכול ג': אשכול בחירות ומפלגות

10. שאלת ידע מורכבת מאשכול בחירות ומפלגות

אשכול ד': אשכול רשויות מקומיות

11. שאלת ידע מורכבת מאשכול רשויות מקומיות

אשכול ה': אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

12. שאלת ידע מורכבת מאשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

פרק שלישי (24 נקודות)

קרא בעיון את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מהשאלות 13 - 15 (לכל שאלה 12 נקודות)

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת המושג) עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא ע"פ הקטע בלבד.

13. שאלה על הטקסט

14. שאלה על הטקסט

15. שאלה על הטקסט

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-20 (לכל שאלה 11 נקודות)

16. שאלת אירוע (צד אחד)

17. שאלת אירוע (צד אחד)

18. שאלת אירוע (צד אחד)

בהצלחה!

נספח 2

ההמלצות וההנחיות לכתיבת תשובות מלאות בבחינה

הערות כלליות

1. בחינת הבגרות בכל שנה מתייחסת לאירועים אקטואליים שהתרחשו בשנה החולפת. מומלץ לעודד תלמידים לקרוא עיתונים וללמד את התלמידים לקשר את נושאי הלימוד לאירועים אקטואליים.

2. באזרחות קיימים חמישה סוגי שאלונים (אינטרניים, אקסטרניים, עולים חדשים, בגרות לוחמים וחצב-ברק). על התלמידים להכיר את מבנה הבחינה כולל עמוד הפתיחה – סמל השאלון – כך שיוודאו שהם עונים על השאלון הנכון (במיוחד : אינטרניים/ אקסטרניים).
לתשומת לבכם לשאלון נבחני משנה ואקסטרניים הוספנו על גבי השאלון כותרת מודגשת :

אזרחות

לנבחני משנה ואקסטרניים חסרי מטלת ביצוע

3. הבחינה כוללת בחירה רבה. מומלץ לתלמידים לעבור על כל שאלות הבחינה לפני שמתחילים

לבחור על אילו שאלות לענות. חשוב להדגיש - התלמיד/ה קובע/ת אילו שאלות יבדקו בבחינה : אם תלמיד/ה עונה על יותר שאלות מהנדרש בפרק מסוים, ייבדקו רק השאלות הראשונות אשר מופיעות במחברת הבחינה.

4. בחירה בין שאלות האשכולות - בפרק 2 שאלות הידע המורכב הן 5 שאלות על פי אשכולות.

מומלץ להכיר לתלמידים את שם האשכול שלמדו ואת מספר שאלת האשכול מראש.

תלמיד/ה יכול/ה לענות על כל אחת משאלות האשכול - הבחירה היא של התלמיד בשעת המבחן.

לתלמידים המתקשים בפרק זה, כדאי מאד לסיים לענות על כל חלקי הבחינה האחרים, ולבסוף

לשוב ולהתעמק בבחירת שאלת האשכול ובניסוח תשובה.

5. חשוב להבהיר לתלמידים את מילות ההוראה הנהוגות במבחנים. מומלץ להרגיל את התלמידים

להדגיש את מילות ההוראה בכל שאלה.

6. הגדרת המושגים החל מקיץ תשע"ו תעשה במלואה על-פי מחוון מושגי היסוד.

7. צורת התשאול :

ציין – התלמיד/ה מזהה את המושג עליו נשאל בשמו - כפי שהוא מופיע במחוון מושגי היסוד.

בשאלות האירוע [פרקים א', ד'] : המושג הוא אחד מתוך קטגוריה : גישה, עיקרון/ערך, זכות, סוג זכויות, סוגי מדיניות, סוגי עבריינות, ביטוי, מאפיין, וכו'.

הצג – הגדרת המושג במילותיהם של התלמידים - בהתאם לרכיבים במחוון מושגי היסוד.

הסבר – הבהרת הקשר בין המושג לבין האירוע. תשובה מלאה לחלק זה תכלול = ביסוס+קישור.

ניסוס : התלמיד/ה מתייחס/ת למרכיבים באירוע הקשורים למושג אותו התבקש/ה לאתר בשאלה ע"י כתיבתם במילותיו/מילותיה או על ידי ציטוט.

קישור : (נימוק) התלמיד/ה צריכ/ה לקשר בין ההגדרה של המושג שהציג לבין פריטי המידע הכתובים בטקסט, שאליהם התייחס ב"ביסוס".

הקישור צריך להיות בין משמעות המושג (ולא רק שמו) ובין הטקסט.

- תלמידים שלא ידעו להציג את המושג או לא זיהו את המשפט הרלבנטי בטקסט, לא יוכלו לקשרו היטב. הקישור חייב לקשר בין הביסוס לאחד הרכיבים שנכתבו בהצגת המושג.
- במקרה של טעות בזיהוי ובהצגת המושג, התשובה אינה מזכה בניקוד כלל, גם אם קיים ביסוס נכון מן הטקסט.

פירוט ההנחיות על פי פרקי המבחן:

א. פרק ראשון ופרק רביעי: שאלות אירוע

הנחיות כלליות

בפרק א' ובפרק ד' של הבחינה בשאלות האירוע, נבדקת המיומנויות: **זיהוי המושג** (ההוראה: ציין), **ידיעת המושג** (ההוראה: הצג) ו**יישום הידע** (ההוראה: **הסבר** הכוללת **ביסוס וקישור** לאירוע).
בפרק זה- אם תלמיד/ה כתב/ה בשאלה שבחר/ה שתי תשובות אפשריות – תיבדק התשובה הראשונה.

ב. פרק שני : שאלות ידע פשוטות - חלק ראשון

הנחיות כלליות:

בפרק ב' של המבחן בשאלות ידע פשוטות, משתמשים בשתי צורות תשאול: **הצג או הסבר**. (מילת הוראה אחת).

הצג- התלמיד עונה במספר משפטים - 2-3 משפטים לפחות- על פריט הידע עליו נשאל: מציין את הפריט **בהדגשה (ההוראה: ציין) ומפרט את כל הידוע לו על פריט הידע מתוך חומר הלימוד.**
כלומר: בחלק זה של הבחינה הצגת המושג כוללת גם את ציון שמו של המושג לפני הגדרתו וגם את הידע לגבי המושג עליו נשאלו התלמידים.

הסבר – התלמיד מתבקש להתייחס למאפיינים של מושג או פריט ידע/ לקשר מסוים בין שני מושגים או ליחסי גומלין ביניהם, על פי הנדרש בשאלה. כדי לא להגביל לקשר בין שני מושגים (ולעתים השאלות הן גם לא כאלו), לעתים נדרשת בשאלה זו **השוואה** (שאלה בה מתבקשים להציג הבדלים / נקודות דמיון) יש ללמד את התלמידים לענות בהתאם למדדים (קריטריונים) של השוואה. במקרה כזה תשובה מלאה תכלול את הצגת הממד (הקריטריון) באופן ברור, ותציג כיצד הוא בא לידי ביטוי בשני הפריטים אשר ביניהם משווים.

*בפרק זה אם לא צוין בשאלה מספר הפריטים שאליהם היא מתייחסת יש לכתוב שני פריטים לפחות (למשל אם נכתב ביטויים/ מאפיינים/ להתייחס לשני ביטויים לפחות) אם התלמיד נדרש להצגה של מספר כלשהו של מאפיינים, יבדקו המאפיינים הראשונים שכתב. בכל זאת, לעתים לפי אופי התשובה מתייחסים מעריכי הבחינה גם לפריט אחד נוסף בתשובה. לכן, מומלץ להנחות את התלמידים להתייחס למס' הפריטים המבוקש + פריט נוסף משום שהשניים הטובים יבדקו (למשל – אם נדרשו שני מאפיינים או שני הבדלים, לכתוב שלושה- כלומר $n+1$).

שאלות ידע מורכבות - חלק שני- אשכולות

הנחיות כלליות:

בחלק השני של פרק ב בשאלות ידע מורכבות נבדקים; ידע, הבנה ואינטגרציה בין נושאים/מושגים שונים אלו שאלות אינטגרטיביות, והן מורכבות יותר לא רק בגלל מספר המטלות (שתי מטלות בתוך השאלה) אלא גם מבחינת המיומנויות והתכנים הנדרשים בהן.

השאלות **מורכבות** משני חלקים: **הצג והסבר**: השאלות מנוסחות כ"שאלות מדרגה", כלומר

התשובה לחלק השני מתבססת על התשובה לחלק הראשון, ונדרשת אינטגרציה כלשהי בין שני נושאים מתכנית הלימודים.

המושג הראשון בשאלת הידע המורכב יהיה מושג/נושא מן האשכול והמושג השני יתייחס לכלל נושאי הליבה המחייבים בכלי העזר.

בתשובה לשאלת ידע מורכבת רצוי להנחות את התלמיד להציג את שני המושגים משני חלקי השאלה, ואז לקשר בין שני המושגים. כלומר יש לתרגל כתיבת תשובה ע"פ שלוש מטלות: בחלק הראשון של השאלה יש לענות על פי ההנחיה של שאלת ידע פשוטה (ההוראה: הצג). בחלק השני של השאלה ישנן שתי מטלות: אחת - הצגת מושג נוסף (לצורך הסבר הקשר בין המושגים), שניה - קישור בין שני המושגים המופיעים בשני חלקי השאלה (ההוראה: הסבר). כלומר, למרות שאין דרישה גלויה בשאלה להציג את המושג הנוסף, הגדרתו תאפשר בחלק השני של השאלה קישור מלא יותר בין המושגים. (ס"כ שלוש מטלות). לכן, רצוי להנחות את התלמיד להציג את שני המושגים משני חלקי השאלה, ואז לערוך את הקישור בין שני המושגים.

ג. פרק שלישי: שאלות ידע, הבנת הנקרא, וניתוח טקסט.

הנחיות כלליות:

1. בפרק שלישי התלמיד/ה מתבקש/ת לקרוא קטע לא מוכר, המבוסס על מאמר טיעוני (מאמר עמדה), ולענות על שאלות המתייחסות לקטע. המטרה בפרק זה היא הבנה של מושג או פריט מידע כלשהו מהחומר הנלמד, אותו יש להציג ולקשר למאמר, תוך הבנת העמדה של הכותב בקטע.

בשאלה שתי הוראות נפרדות – הוראת "הצג" והוראת "הסבר".

הצג – הגדרת המושג במילותיהם של התלמידים – בהתאם לרכיבים במחווך מושגי היסוד.

הסבר – הבהרת הקשר בין המושג ובין הקטע. כלומר: ביסוס מתוך הקטע וקישור בין הצגת

המושג ובין החלקים הרלוונטיים בקטע.

יש להנחות את התלמידים להשיב על החלק הראשון של שתי השאלות על בסיס הידע שרכשו, ללא קשר לקטע ורק בשלב שני- לקרוא את כל הקטע ולאתר בתוכו לפחות "עוגן" אחד למושג שהתבקש. יש להדגיש לתלמידים שעליהם להקפיד על שיהיה קשר ברור בין הביסוס לבין הקישור להגדרת המושג אליו מתייחסים.

תשובה מלאה תכלול שלושה חלקים:

- א. הצגת המושג הנדרש באופן מנותק מהטקסט.
- ב. ביסוס – מתוך הקטע, "עוגן"/ ציטוט/ הסבר המשפט במילות התלמיד.
- ג. קישור- חיבור בין הציטוט/ המשפט לבין אחד הרכיבים בהצגת המושג.

כיוון שהזיהוי ניתן בגוף השאלה [התלמיד מתבקש להציג מושג מסוים] **הרי שבקטע יהיו פחות עוגנים מפורשים למושג הנלמד, והתלמיד יידרש להבנה טובה של הכתוב בקטע על מנת לקשר כראוי בינו לבין המושג.** בטקסטים אלה, פעמים רבות מספר "עוגנים" לכל מושג המופיע בשאלות. לפיכך, לתלמיד יש, בדרך כלל, מספר אפשרויות לבסס את המושג מתוך הטקסט. יש להנחות את התלמידים לקרוא את הטקסט באופן הוליסטי (כוללני) ולאתר בתוכו לפחות "עוגן" אחד מהותי (המתייחס למרכיב ברור) לכל מושג שהתבקש.

2. לעתים אחת מן השאלות בחלק זה יכולה להתייחס לטענת (עמדת) הכותב/ת (להציגה או להציג את העמדה המנוגדת לה). יש להפנות את תשומת ליבם של התלמידים לדייק בכתיבת תשובה. **התלמידים נדרשים להבין מהי עמדת הכותב/ת ולהתייחס אליה.** תלמידים רבים מציגים את המושג ועוברים מיד למציאת העוגנים וההסברים בטקסט. חשוב להדגיש שתשובה מלאה תכלול התייחסות מפורשת לעמדת הכותב/ת: הכותב/ת תומכת/מתנגדת.... מציג עמדה בעד/ נגד
- לאחר מכן על התלמיד/ה לכתוב את הנימוק לעמדה בצורת ביסוס וקישור.

ד. פרק רביעי: שאלות עמדה

הנחיות כלליות:

בשאלה זו- נדרש התלמיד ללמוד את מיומנות בניית הטיעון:

$$\text{טיעון} = \text{טענה} + \text{נימוקים} (+ \text{מסקנה}).$$

על התלמיד לענות על שאלת עמדה בשני חלקים:

טענה: הטענה חייבת להתבסס על הסוגיה השנויה במחלוקת שמופיעה בשאלה, על התלמידים להציג עמדה התומכת בטענה או מתנגדת לה. העמדה אינה חייבת להיות עמדה אישית אותנטית אך עליה להיכתב בגוף ראשון. חשוב להדגיש שמדובר בעמדה ולא בהתלבטות. "אני בעד" או "אני נגד".
נימוקים: נימוקים שבאמצעותם התלמידים מבססים את הטענה (עמדה).
נדרש לכתוב שני נימוקים נפרדים ושונים, כל נימוק מציג מושג אחר באזרחות, ומקשר בין המושג ובין הטענה.

שלבים בבניית תשובה – המלצות כיצד להנחות את התלמידים:

שלב מקדים:

1. זיהוי הנושא המרכזי בו עוסקת השאלה והבנת הסוגיה השנויה במחלוקת
2. הצפת פריטי מידע ומושגים שונים, מתוך החומר שנלמד בשיעורי האזרחות, הקשורים לנושא השאלה ורלוונטיים לסוגיה שבמחלוקת; עליהם יוכל התלמיד לבסס את נימוקיו לטענה שיטען.

3. מיון פריטי המידע והמושגים – ע"פ סוגי הטענות האפשריים [תמיכה / בעד – שלילה / נגד]

שלב כתיבת התשובה:

א. נקיטת **עמדה** ביחס לסוגיה השנויה במחלוקת והצגתה **כטענה** :

לדעתי צריך.../ אני בעד / אני תומך / אני מתנגד / אני שולל / אני סבור שלא צריך..... +

הסוגיה שבמחלוקת.

ב. כתיבת שני נימוקים **שונים**, כשכל אחד מהם נשען על פריט מידע אחד לפחות, שנדלה מהידע

אותו רכש התלמיד במסגרת לימודי האזרחות

הנמקה : - ההנמקה צריכה להתייחס ישירות לסוגיה שבמחלוקת, ולתמוך בעמדת הכותב

אותה הציג בשלב **הטענה**.

ההנמקה יכולה להתבסס על הסבר רעיוני-עקרוני ו/או על דוגמאות קונקרטיות, ובלבד

שייעשה **שימוש נכון בשפת האזרחות**.

בכל אחד מהנימוקים (ההסברים) בתשובה צריך התלמיד **לקשר** בין עמדתו, לבין מושג שלמד,

ובאמצעותו הוא מבקש להוכיח את טענתו.

שני ההסברים שנותן התלמיד צריכים להיות **שונים זה מזה**.

ג. ניתן להציג לשאלת העמדה תשובה אמביוולנטיות (דו-ערכית) הכוונה איננה שניתן להציג

טיעון אחד תומך (בעד) וטיעון אחד מתנגד (נגד), אלא שניתן לקשר את אותו המושג לטיעון

חזק תומך (בעד) ולטיעון חזק מתנגד (נגד) תוך המחשת האמביוולנטיות של בעל/ת העמדה.

בהצלחה!

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفثيش على تعليم المدنيات